

Yarım Kalmış Bir Yol Hikâyesi | A Journey Left Unfinished

Refik Akyüz & Serdar Dareneliler

Bir fotoğrafçının arşivine dalmak, oradan fotoğrafçının yaklaşımlarını yansıtacak ama aynı zamanda dışarıdan bir bakış da getirebilen bir anlatı çıkarmak, fotoğrafla çalışan bütün editörlerin ve küratörlerin hayalindeki bir pratiktir. Tabii ideal olan fotoğrafçıyla beraber çalışmak ve mümkünse bu derinlemesine dalış içinde fotoğrafçının arşivinde var olan ama kendisinin ortaya çıkarmadığı -ancak anlatısını şekillendirmekte etkili olacak- bazı unsurları bulmaktır. Fotoğrafçının iş birliği ve onayıyla yürünen bu yolda, taze bir bakışla yeni bir anlatı yaratılması arzulandır.

Peki fotoğrafçı artık aramızda değilse nasıl bir yol izlemek gerekir? Elbette bunun tek bir yanıtı yok ama mümkün olduğunca eldeki veriler ışığında arşivlerde saklı olan ile ortaya çıkarılmış olanlar arasında karşılaştırmalar yapmak, sanatçının hayata bakış açısı ve sanat pratiği arasında bağlantılar kurarak dert edindiği ve işlediği konuları değerlendirmek en mantıklı yol olarak görülebilir.

Cem Ersavcı'nın işleriyle ilk olarak, Geniş Açık Fotoğraf Sanatı Dergisi sürecini sonlandırdıktan sonra ama yine dergiyle bağlantılı yaptığımız bir iş olan "Genç Soluklar" projesinin 2007 yılındaki dördüncü edisyonunda karşılaştık. Sonrasında şahsen tanıştığımızda ve çeşitli ortamlarda denk geldiğimizde her zaman tevezusuyla, sakin

All editors and curators working with photography dream of diving into a photographer's archive and drawing a narrative from it that reflects the photographer's approach as well as bringing an outside perspective. Where possible, it would be ideal to work with the photographer, to find some elements in the photographer's archive that they have not made public themselves, but will be influential in shaping their narrative, during this deep dive. In this journey, undertaken with the cooperation and approval of the photographer, the desire would be to create a new narrative with a fresh perspective.

What path should then be taken if the photographer is no longer with us? The most reasonable path for this seems to be to compare what has been brought to light and what remains hidden in archives based on the data at hand, and draw connections between the artist's perspective on life and artistic practice in order to gain an insight into the issues they care about and feature in their art.

Our first encounter with Cem Ersavcı's work was during the fourth edition of the 'Young Talents' project in 2007 that was run in connection with the Geniş Açık ('Wide Angle') Photography Magazine, despite the magazine was discontinued by then. Later on we met in person in various settings and

yapısıyla ve derinleşen sohbetleriyle bir araya gelmekten keyif aldığımız bir insan oldu. Hayatını kaybettiğini öğrendiğimizde, büyük bir şaşkınlık ve üzüntü duyduğumuzu hatırlıyoruz. Bu nedenle, yakın arkadaşlarından Cem'in işlerini bir kitap haline getirme fikrini ilk duyduğumuzda çok sevindik. Kariyerinin henüz başındayken hatırı sayılır işler üretmiş bir fotoğrafçının işlerinin ilk kez basılı olarak bir kitapta derleneceği haberi heyecan vericiydi. Kitap projesine dahil olmamız bize teklif edildiğinde de, zor ama verimli bir sürecin bizi beklediğini biliyorduk.

Cem'in arşivine bakmaya başladığımızda, gün ışığına çıkmamış işlerini görebildiğimiz ve Cem'in bir fotoğrafçı olarak kariyerindeki adımları takip edebildiğimiz için kendimizi şanslı hissettik. İşlerine kronolojik olarak bakarken dikkatimizi en çok çeken, Cem'in durmak bilmeyen çalışkanlığı ve üretkenliği oldu. Bazısı kısa dönemli, bazısı daha uzun zamana yayılan ama çalışıldığı süreç boyunca yoğun vakit ve daha da önemlisi kafa yorulmuş olan işlerle karşılaştık. Araştırmalar, okumalar, kişisel notlarla desteklenen çalışma pratiği ve -pek alışılmadık bir şekilde- sistematik olarak düzenlenmiş arşivi, ne kadar hevesli bir fotoğrafçı olduğunu bize tekrar tekrar hatırlattı.

always enjoyed his company, his humble and calm personality, and aptitude for deep conversations. We remember our shock and sorrow when we heard of his passing. We were therefore delighted when his close friends first mentioned the idea of compiling Cem's works into a book. Here was a photographer, who had produced a considerable body of work very early on in his career, and his work was going to be compiled in print for the first time - this was truly exciting news. When we were then offered to take part in this book project, we knew that a difficult yet rewarding process awaited us.

When we started exploring Cem's archive, we felt very fortunate to get to see his works that had never seen the light of day and to follow the stages in Cem's career as a photographer. As we looked at his work chronologically, what caught our attention the most was Cem's relentless diligence and productivity. We came across works completed over both a short and a long period of time. Cem had clearly put a lot of work and more importantly a lot of thought into all of them. Cem's working practice was complemented by research, reading and personal notes. His archive was organised in an unusually systematic fashion. This reminded us once again what an enthusiastic photographer he was!

Merak ile Oluşturulan Yapbozlar

Arşivine dışarıdan genel bir bakış getirebilmeye başladığımızda, Cem'in işlerinde belirgin bir arayış dikkatimizi çekti. Bunu kısaca "merak" olarak tanımlayabiliriz. Konularına duyduğu ve onları işlerken hak ettikleri kıymeti vermeye yönelik bir merakı bu. Ama bunun bir adım daha ötesinde hayata duyulan, içinde bulunduğumuz coğrafyayı, zamanı, bu zamana dair olan biteni anlamaya yönelik bir merak aynı zamanda. Bu yönüyle işlerini bir çerçeveye oturtmaya çalıştığımızda, alışageldiğimiz belgesel fotoğraflardan ayrıştıklarını fark ettik. Fotoğrafçıların uzaktan gözlemciler olarak değil ama kişisel bağlar kurarak ilgilerini çeken konular hakkında belgeleme yaptıkları bir tarzı Cem'ininki. Yüksek lisans tezinin başlığını "Belgesel Fotoğraf Estetiğinde Bir Alt Tür Olarak Kişisel Anlatılar"⁽¹⁾ olması da bu nedenle bir tesadüf değil, yakın bulduğu bu pratik hakkında kafa yormaya ve kendini geliştirmeye çalıştığının bir göstergesi...

Jigsaw Puzzles Created by Curiosity

When we started to develop an overall outside perspective on Cem's archive, we concluded he was always in search of something. We could call this a certain curiosity - a curiosity driven by the value he placed on his subjects and his dedication to treat them with the respect they deserved. But beyond this, it was also a curiosity about life, about understanding the geography and time we live in, and what is happening in this era. With this in mind we tried to frame his works and noticed that they differed from conventional documentary photography. Cem's style was one where photographers document subjects that interest them by establishing personal connections, rather than observing from a distance. It's no coincidence that the title of his master's thesis was 'Personal Narratives as a Subgenre in the Aesthetics of Documentary Photography'⁽¹⁾.

Belgesel fotoğrafta kişisel anlatılar demişken burada bir parantez açalım. Belgesel fotoğrafın dünyayı değiştirmeye çalışmaktansa dünyayı gözlemlene çabası olduğunu ortaya koyan ufuk açıcı “New Documents” (New York Modern Sanatlar Müzesi, 1967)⁽²⁾ sergisinin sunum metninde küratör John Szarkowski, bu yaklaşımla ilgili şöyle bir saptamada bulunuyordu:

“Kendilerine belgesel fotoğrafçı diyen birçok kişi fotoğraflarını toplumsal bir hizmet uğruna yapıyordu. Böylelikle dünyada yanlış olan şeyleri gösterebiliyor ve izleyenleri harekete geçmeye çağırıyorlardı. Yeni kuşak fotoğrafçılarsa, belgesel üslubu daha bireysel bir yaklaşıma soktular. Amaçları hayatı değiştirmek değil bilmektir. Onların çalışmaları, toplumun kusurluluğuna ve zaafına sempati gösterir ve neredeyse sevgi besler. Gerçek dünyayı irrasyonel olsa da- bütün dehşetine rağmen, merak uyandırıcı, büyüleyici ve değerli bir dünya gibi sevdiler. Ortak yanları, sıradan olanın bakmaya gerçekten değer olduğuna inançları ve sıradan olana, onu en az düzeyde kuramsallaştırarak (soyutlayarak) bakma cesaretini göstermeleridir.”

This title reflects how he strived for his own personal development in the field he felt so closely affiliated to.

In the introductory text of the ground breaking ‘New Documents’ exhibition (Museum of Modern Art, New York, 1967)⁽²⁾, which publicised that documentary photography was an effort to observe the world rather than change it, curator John Szarkowski made the following remarks about this approach:

“Those who called themselves documentary photographers in the thirties and forties used their art as a tool of social reform. It was their hope that their pictures would make clear what was wrong with the world, and persuade their fellows to take action and change it. In the past decade, this new generation of photographers have redirected the technique and aesthetic of documentary photography to more personal ends. Their aim has been not to reform life but to know it, not to persuade but to understand. The world, in spite of its terrors, is approached as the ultimate source of wonder and fascination,

Yukarıdaki alıntıya tezinde de yer veren Cem için, bu yaklaşım zamanla yol gösterici bir kavramsal çerçeve oluşturmuş gibi görünüyor. İçinde bulunduğu dünyayı kendisinin dert edindiği konuları fotoğraflayarak anlamaya çalışmak, hayata ve yaşadığı coğrafyaya duyduğu merak duygusu ile adeta sonradan birleştirilecek yapbozlar oluşturmak ve bu farklı yapbozları bir araya getirerek daha büyük resmi görebilmek istiyordu Cem muhtemelen.

Eylemde, Yolda ve Eleştirel Olmak

Cem'in arşivine baktığımızda hayatı/kariyeri boyunca çok sayıda politik eyleme katıldığını gözlemledik. Bunlar, işlerinin bütünü içinde önemli bir yer tutuyor ve dolayısıyla kendine bu kitapta da arşiv içindeki ağırlığıyla orantılı bir yer buluyor. Kendisini yakın hissettiği sol düşünce içinde yer almasının da etkisiyle, özellikle fotoğrafçılığının erken dönemlerinde, düzenli olarak katıldığı farklı eylemleri belgelemiş Cem. Ama aslında, bu eylem

no less precious for being irrational and incoherent. What is held in common is the belief that the world is worth looking at, and the courage to look at it without theorising.'

Cem also included the above quote in his thesis, and over time this approach seems to have become a guiding conceptual framework for him. He sought to understand the world he lived in and the matters that concerned him by photographing them. Driven by his curiosity about life and the geography he inhabited, he later brought his work together, almost to create puzzles. He most probably sought to see the bigger picture by bringing these various puzzles together.

Protests, Journeys and Critical Thinking

Looking at Cem's archive, we saw that he had attended numerous political protests throughout his lifetime/career. These hold a significant place within his body of work as a whole, therefore making up a considerable portion of this book, in proportion to their significance in the archive. Influenced by his close affiliation with leftist ideology, Cem documented different protests he participated in regularly, especially early on in his career as a photographer. It is also possible to discern his political stance and endeavour to observe the world from his own perspective simply by looking at the subject matters of his long-term series, independent of his protest photographs. Not only his protest shots or 'Social Landscapes' as he calls them, but also other series including 'Outside' and 'Northern Forest' demonstrate Cem's attention to the occurrences in this land he has a strong sense of belonging to and how he uses documentation as a form of battle. He is a photographer who stays in the big picture and seeks to understand the circumstances he exists in, as opposed to the 'fly on the wall' approach - a concept used in the documentary genre to describe those who almost invisibly document events they follow.

fotoğraflarından bağımsız olarak da, uzun dönemli çalıştığı serilerinin konu başlıklarına baktığınızda dahi politik duruşu ve buradan bakarak dünyayı gözlemlene çabası dikkat çekici. Sadece eylem fotoğrafları veya kendi tabiriyle “Sosyal Manzaralar” değil, “Dışarı” ve “Kuzey Ormanları” gibi serileri de Cem’in kendini ait hissettiği coğrafyada olup bitene olan ilgisini ve bir mücadele biçimi olarak da belgelemeyi kullandığını gösteriyor. Belgesel janrında -takip ettiği olayı adeta görünmez bir biçimde belgeleyenler için kullanılan- “duvardaki sinek” kavramının tam tersine büyük resmin içine dahil olan ve içinde bulunduğu durumu anlamaya çalışan bir fotoğrafçı o.

Cem’in işlerinin temel taşlarından bir diğeri de genelde bünyelerinde bir yol hikâyesi barındırmaları. Yolda olmak, kimi fotoğrafçılar için yaptıkları işe odaklanmalarını sağlayan önemli bir unsur. Örneğin fotoğrafın ikinci yüzyılının başlarında, Robert Frank’in kendi belirlediği bir rotayı takip ederek tamamladığı “The Americans” (1958),⁽³⁾ hem döneminde çok tartışılmış hem de kendinden hemen sonra gelen Lee Friedlander, Garry Winogrand, Joel Sternfeld başta olmak üzere bugüne kadar pek çok ismi derinden etkilemişti. Bu isimlerden Stephen Shore da, kendisinin önemli işlerinden sayılan “American Surfaces” ve “Uncommon Places”ı üretirken yaşadığı yolda olma halini “*Birkaç gün geçtikten sonra çok farklı bir psikolojik duruma giriyordum. Sanırım bunun, dikkatimi saatlerce odaklanmış bir şekilde tutmak ve yolun geçişini izlemekle ilgisi var; ben dümdüz ileriye odaklanıyorum ve dünya yanımdan geçip gidiyor. Birkaç gün böyle devam ettikten sonra çok daha enerjik, çok net ve çok odaklanmış oluyordum ve bu haftalarca devam ediyordu.*”⁽⁴⁾ diye özetler. Benzer bir şekilde, ölümünden hemen önce tüm Anadolu’ya yayılan yeni bir iş üretmek için hazırlık yapan Cem’in de ilham kaynaklarından birinin bu “yolda olma hali” olması kuvvetle ihtimal. “Milli Coğrafya Sınırlarında Bir Yol Hikâyesinin Cep Atlası” çalışma başlığını taşıyan bu yeni iş için 2014’te kaleme aldığı taslak metinden bire bir alıntılanmak gerekirse:

One of the foundations of Cem’s works is that it involves some sort of a journey. Being on the road is an important factor for certain photographers in terms of enabling them to focus on their work. For instance, Robert Frank’s ‘The Americans’ (1958),⁽³⁾ which he completed by following a self-determined route at the head of the second century of photography, both sparked much discussion in its own time and deeply influenced many that followed including Lee Friedlander, Garry Winogrand, and Joel Sternfeld. Among these names is Stephen Shore, who summarised his own sense of being on the road while producing his important works, ‘American Surfaces’ and ‘Uncommon Places’ as such: ‘*After a couple of days, I entered a very different kind of psychological state. I think it has to do with simply keeping my attention focused for hours at a time and watching this road passing, and I am focusing straight ahead and this world keeps passing by. And after a couple of days of this, I would be very energised and very clear and very focused and that would go for weeks.*’⁽⁴⁾

“İstanbul’da motor üstüne çıkan, Karadeniz boyunca kuzey doğruya doğru ilerleyen, koyu gri denize bakarken yeşile doğru yaklaşan, belki Sinop’ta duran, Trabzon’dan sonra yaylalara çıkan, Artvin’den aşağıya Kars’a doğru inen, Ağrı dağına merak eden, Van’a devam eden, göl civarını gezen, göl üzerindeki feribota binmeye çalışan, Siirt’e doğru dağların arasından gitmek isteyen, coğrafyanın değişimini, insanların duruşunu gözlemlerken, havadaki rahatlığı da gerilimi de deneyimlemek isteyen ama tek başına kendini tehlikeli durumlara sokmaktan kaçınan, Mardin’de yatan, dar sokaklara sapan, Akdeniz’i bittiği noktadan başlatan, Mersin’de arkadaşına uğrayan, Konya’daki krater göllerini ve kalıntılarını çeken, Tuz gölünden geçerek Ankara’ya varan bir yolculuk...”

Bu atlas, içinde bulunduğum coğrafyayı anlatmaktan ziyade benim yapmış olacağım gezinin önemli gördüğüm veya hoşuma giden yerlerini resmeden bir defter olacak. Bir cep defterine geçtiğim, gördüğüm, kaldığım yerlerin küçük harita çizimlerini yapıp yanlarına notlar yazacağım. Böylece bu yolculukla, aynı zamanda geniş bir coğrafyada, kendimi konumlandırma dürtüsüyle ilişkilendirmiş olacağım.”

It is highly likely that this state of ‘being on the road’ was a source of inspiration to Cem as well. Just before his passing he was preparing to embark on a project that would encompass a journey across the entire Anatolian region. To quote directly from a draft text he wrote in 2014 for this new project titled ‘Pocket Atlas of a Road Trip in the Boundaries of National Territory’ (‘Millî Coğrafya Sınırlarında Bir Yol Hikâyesinin Cep Atlası’):

‘This is a journey that begins atop a motorbike in Istanbul, heading northeast along the Black Sea coast, approaching vast expanses of greenery while gazing out onto the deep grey sea, perhaps taking a break at Sinop, climbing up into the highlands past Trabzon, then descending towards Kars from Artvin, wondering what Mount Ararat (Ağrı) is like, continuing on to Van, exploring the lake and attempting to take the ferry across, wishing to traverse the mountains towards Siirt in order to experience both the ease and tension in the air while noting the shifts in the landscape and people’s

Cem'in işleri arasında, yolda olmaktan bağımsız olarak topoğrafya ve insanın onunla kurduğu ilişkinin ağır bastığı seriler de var. "Kuzey Ormanları", "Dışarı" gibi serileri veya arşivinde "Yolculuklar" olarak adlandırdığı bir diğer devasa klasör, hem konu hem de yaklaşım/tarz olarak bu alanda çalışan fotoğrafçılardan da ilham aldığını düşündürüyor. Bu fotoğrafçılar, 1975 yılında George Eastman House'da açılan ve küratörlüğünü William Jenkins'in yaptığı "New Topographics"⁽⁵⁾ sergisinde yer alan Stephen Shore, Robert Adams, Lewis Baltz, Joe Deal başta olmak üzere 1970'lerden itibaren fotoğrafa yenilikçi bir bakış getiren isimler. Bu serginin alt başlığı olan "Photographs of a Man-Altered Landscape" (İnsan Eliyle Değiştirilen Peyzajın Fotoğrafları), insanın bitmek bilmez bir işlemlerle doğaya hükmetmesinin belgelenmesine bir eylemlilik hali olarak da işaret eder. Yani bir anlamda Ansel Adams gibi fotoğrafçıların sadece doğadaki güzellikleri ortaya çıkarmasına değil insanlığın, kentleşmenin, ekonomik büyümenin ve tüketim toplumunun doğada yarattığı değişime eleştirel olarak bakma

opinions, yet having to avoid putting oneself in dangerous situations when alone, resting in Mardin, walking along narrow alley ways, meeting the Mediterranean right where it ends, stopping by a friend in Mersin, photographing the crater lakes and their remains in Konya, and passing through the Salt Lake to arrive in Ankara...

This atlas will be more of a diary, depicting the places I find important or appealing during the journey I will undertake, rather than a description of the landscape. I will make notes and sketch small maps of the places I see, stay in, and pass through, in a pocket journal. In this manner, I will have associated this journey with the urge to situate myself in a vast terrain.'

Amongst Cem's works are also series where, regardless of being on the road or not, topography and how humans relate to it feature heavily. His series such as 'Northern Forest' and 'Outside', as well as another massive folder in his archive titled 'Journeys' suggest that he draws

haline de odaklanır. Bu kavramsal çerçeve, Cem'in insan ve doğa ilişkisini merkezine alan bahsi geçen serilerindeki yaklaşımıyla da bire bir örtüşüyor.

“Bilinmeyen Ada”dan “Koruganlar”a

Elinizde tuttuğunuz bu kitabı, tam anlamıyla bir retrospektif olarak nitelendirmek yanlış olur. Veya bu yazının girişinde de bahsettiğimiz türden -sanatçının ortaya koyduğundan çok daha- farklı bir anlatı içerdiğini de iddia etmek... Ölümünden sonra yayımlanan bir ilk kitap olarak, Cem'in bütün külliyatından fotoğraflardan ziyade onun ilgi alanları ve yaklaşımının çeşitliliği ve tutarlılığını yansıtacak, uzun süreli veya dönüp dönüp üzerinde çalıştığı, bir kısmını web sitesinde gün ışığına çıkarmayı yeğlediği ve kimisine maket kitaplar yaptığı serilerine -çoğunlukla onun seçkileri ve hatta olabildiğince sıralamalarına sadık kalarak- yer vermenin daha doğru olacağını düşündük. Aslında Cem'in arşivi bu işlerden çok daha fazlası ve çeşitlisini barındırdığından bambaşka yaklaşım ve seçimlerle ortaya çok farklı yorumlamalar da

inspiration from photographers working in this field both with regards to subject matter and style. The photographers in question are those who brought an innovative perspective to photography from the 1970s onwards, including Stephen Shore, Robert Adams, Lewitz Baltz, and Joe Deal who were featured in the 'New Topographics'⁽⁵⁾ exhibit curated by William Jenkins and held at the George Eastman House in 1975. The subtitle of the exhibit, 'Photographs of a Man-Altered Landscape', indicates how the documentation of humankind's insatiable appetite for dominating nature can emerge as a form of activism. In this sense, it focuses not only on photographers such as Ansel Adams who reveal the beauties in nature, but also on taking a critical lens to the changes wrought on nature by humanity, urbanisation, economic growth and consumerism. It is possible to say that this conceptual framework perfectly aligns with Cem's approach in the aforementioned series centred on the relationship between humans and nature.

From 'Unknown Island' to 'Bunkers'

It would be inaccurate to characterise this book in your hands as a true retrospective or to claim that it contains a narrative that vastly differs from the kind of content we described at the beginning of this article - as in what the artist has already presented. For what we would rather call a posthumous first book, we thought instead of presenting Cem's entire body of work, it would be more fitting to reflect the diversity and consistency of his interests and approach. This we did by featuring various series he worked on over a long period of time or revisited repeatedly, some of which he had published online, others he had made into mock-up books. In doing this we adhered to his own selections and sequencing, as faithfully as we could. Since Cem's archive involves a much wider array of content and variety than these works alone, other choices and approaches could have resulted in entirely different interpretations.

çıkarılabildi. Ama bir ilk kitap için, tüm ekip hemfikir olarak bu konuda kendimizi frenlediğimizi söylemeliyiz. Bu karardan da beslenen bir şekilde, kitabın tasarımını da okuyucuya rahat ulaşabilecek, fotoğrafların ön planda olduğu, dingin ama seri sonlarında (ve kimi zamanda bölüm içlerinde) minik sürprizler barındıran bir üslûpta tutmayı yeğledik. Cem'in çalışma pratiğine dair ipuçları barındıran kontaklar, hem gündelik yaşamında hem de yolculuklarında tuttuğu notları içeren defterlerinden örnekler, serilerine ilham veren metinler veya sürekli takip ettiği eylemlerden mini seçkiler, kitabın bu gizli sayfalarında karşınıza çıkacak.

Kitapta "Kıyı" dışındaki bütün bölümler, Cem'in Türkiye'de gerçekleştirdiği işlerinin seçkilerinden oluşuyor. Bunun da fotoğrafçılığını inşa ederken her ne kadar evrensel olsa da, konu edildiği işlerin ağırlıkla yaşadığımız coğrafyadan beslendiği gerçeğiyle paralel bir karar olduğunu belirtelim. Yaşasaydı fotoğrafçılığının nasıl bir dönüşüm geçirebileceği konusunda spekülasyon üretmek zor ama içinde yaşadığımız dönemle ilgili başka dertleri, öznel bakış açısıyla yansıtmaya devam edeceğini öngörmek hiç de zor değil.

Kitapta yer alan ilk iş olan "Bilinmeyen Ada", aslında Cem'in genel çalışma pratiğinin (seriler üzerinde ve belirli bir döneme yayılan bir şekilde çalışmak) dışında duran ama yaşasaydı fotoğrafına yeni bir açılım getirmesi ihtimali de bulunan bir seçki. Biraz da bu nedenle, kitaba alışılmadık bu serisiyle başlangıç yapmak istedik. Cem'in daha somut konulardan yola çıktığı farklı projelerinden fotoğraflarla yeni bir anlatı kurguladığı; farklı zaman, mekân ve projelerden seçtiği fotoğrafları bir duygu bütünlüğü içinde bir araya getirdiği bir seri "Bilinmeyen Ada". Bir bakıma yaşadığı coğrafyadaki daralma halinden sıyrılmak için oluşturulmuş, sığınak niteliğinde bir ada. Belki de sanatsal pratiğindeki yeni bir aşama...

Kitapta ikinci olarak Cem'in diğer işlerine göre daha kısa zamanda ürettiği ama hem içeriği hem de

Yet, as a team we agreed to exercise restraint in this regard, for this first book. Guided by this decision, we chose to design the book in a style that would be easily accessible to readers, with the photographs themselves taking centre stage, maintaining a serene tone, but occasionally coming up with small surprises mostly at the end of sections, but sometimes also within them. You will come across Information about relevant contacts offering clues about Cem's working practice, snippets from his notebooks containing notes on both his daily life and travels, texts that inspired his series and mini-selections from protests he followed, held in the pages of this book.

All sections in the book except for 'The Edge' consist of selections from Cem's works in Turkey. This decision parallels the fact that despite being universal in his photography, his works were often informed by the land we live in. It is difficult to speculate what kind of transformations his photography might have undergone if he had been alive today, but it is not at all hard to assume that he would have continued to portray the troubles of our day from his own subjective perspective.

The first work featured in the book, 'Unknown Island', is a selection that stands apart from Cem's usual working practice (which involved working on a series over a certain period of time), but one that would have had the potential of bringing new scope to his photography had he been alive. For this reason, we chose to start with this unconventional series. 'Unknown Island' is a series where Cem crafted a new narrative out of photographs from different projects based on more concrete issues, weaving together photographs from different times, places and projects in an emotional harmony. It is, in some sense, an island formed as a refuge in order to escape the sense of constriction imposed by the geography he lived in. This might have been a new phase in his artistic practice...

Next in the book is 'The Edge', a relatively quick work for Cem that evokes a sense of freedom, infinity and weightlessness in viewers, both with its contents and pastel tones. One of Cem's personal favourites, 'The Edge' is a selection he created on the shores of the ocean while he was in the UK in 2012. Depicted as a space where infinity of the sea meets the land and humankind is confronted with the bare truth of nature. 'The Edge' is also important in terms of showing Cem's interest in a distant and foreign landscape that is unknown yet intriguing to him and as a means of observing how he visualises this curiosity.

Following this is the comprehensive 'Social Landscapes' section dated 2006-2014, comprising of photographs from social movements Cem followed since his early years as a photographer. This section is also representative of Cem's efforts to understand and interpret the country and the world through various political actions, resistances, celebrations, or holidays, despite not identifying as a photojournalist or news photographer. His 'Social Landscapes' portrays a state of resistance against an oppressive system - in which he also sometimes appears, not only as a photographer, but also as an activist. Although the series is mainly focused on demonstrations in Istanbul, where he lived, it also includes protests he took part in and documented in other cities across the country.

The next two works in the book are 'Outside' and 'Northern Forest', in which Cem documents the unfathomable changes that the outskirts of Istanbul have undergone in the last quarter of a century. 'Outside' features his observations on the gradual transformation and indeed demolition of the natural landscape that until recently existed on the peripheries of the city, as a result of urban expansion. These areas that serve an important function for the city such as water basins, natural habitat, and forests are altered, transformed and

pastel renk paletiyle bakan kişilerde özgürlük, sonsuzluk ve hafiflik hissi yaratan çalışması “Kıyı” geliyor. Cem’in kişisel olarak da sevdiği serilerinden biri olan “Kıyı”, 2012 yılında İngiltere’de bulunduğu sırada okyanus kıyısındaki sahillerde oluşturduğu bir seçki. Denizin sonsuzluğuyla karanın bulunduğu ve insanın doğanın gerçeğiyle apaçık karşılaştığı bir mekân olarak betimlenen “Kıyı”, Cem’in bilmediği ama merak ettiği uzak ve yabancı bir coğrafyaya duyduğu ilgiyi göstermesi ve bu merakı nasıl görselleştirdiğini izlemek açısından da önemli.

Ardından Cem’in fotoğrafa başladığı ilk yıllardan itibaren takip ettiği sosyal hareketliliklerden fotoğraflara yer veren ve 2006-2014 yıllarına tarihlenen kapsamlı “Sosyal Manzaralar” bölümü geliyor. Bu bölüm, kendini bir fotojurnalist veya sıcak haber fotoğrafçısı olarak tanımlamayan

lost due to urban encroachment. ‘Northern Forest’ is, in a sense, a kind of sequel to ‘Outside’. This series, in which Cem has photographed forest land that has been given up and is now in the process of being demolished for the construction of the new airport and highway projects to the north of the city, reveals his environmental sensitivity and his concerns about the consequences of the undergoing work. In ‘Northern Forest’ Cem documents, with the meticulousness of a researcher, the destruction of the forest, forest land before it was lost, construction of slopes to build roads, and forests turned into vast empty wasteland.

Cem’s last work in the book is ‘Bunkers’, which he didn’t have time to complete. In his own words ‘Bunkers’ follows ‘the traces of a war that didn’t happen in this land’, documenting the current state

Cem'in çeşitli politik eylemler, direnişler, kutlamalar veya bayramlar üzerinden yaşadığı ülkeyi ve dünyayı anlama ve anlamlandırma çabasının da bir simgesi. Kimi zaman kendisinin de içinde bulunduğu, fotoğraflamanın yanında eylemci de olduğu, insanları ezen düzene karşı bir direnme durumunu gösteren "Sosyal Manzaralar", ağırlıklı olarak yaşadığı İstanbul'daki eylemleri odağına alsa da, sırf içinde yer almak ve belgelemek için gittiği, ülkenin başka şehirlerinden eylemlere de yer veriyor.

Kitapta peşi sıra gelen diğer iki iş, Cem'in İstanbul'un yakın çevresinin son çeyrek yüzyılda geçirmekte olduğu akıl almaz değişimi belgelediği "Dışarı" ve "Kuzey Ormanları". "Dışarı", kentin çeperlerinde yer alan ve yakın bir zamana kadar doğaya ait olan alanların, kentin genişle(til)mesi sonucu giderek yok olması ve dönüşmesine dair gözlemlerini içeriyor Cem'in. Su havzaları, doğal yaşam alanları, ormanlar gibi kent için önemli bir işleve sahip olan bu alanlar, kentin üzerlerine gelmesi sonucu değişiyor, dönüşüyor ve kaybediliyor. "Kuzey Ormanları" ise bir nevi "Dışarı"nın devamı niteliğinde. Kentin kuzeyine yapılmakta olan yeni havalimanı ve otoyol projeleri nedeniyle gözden çıkarılan ve tahrip edilmeye başlanan ormanlık alanları fotoğrafladığı bu çalışma, Cem'in çevreye olan duyarlılığını ve bu alanların kaybedilmesiyle yaşanacaklara dair endişesini gözler önüne seriyor. "Kuzey Ormanları"nda adeta bir araştırmacı titizliğiyle orman tahribatını, o dönem henüz kaybedilmemiş ormanları, yollar için yapılmaya başlanmış olan şevleri, ormanken devasa boş arazilere dönüşen alanları belgeliyor Cem.

Cem'in kitapta yer alan son işiyse kendisinin ortaya çıkarmaya zamanının yetmediği "Koruganlar". Kendisinin ifadesiyle "Bu coğrafyada yaşanmamış olan İkinci Dünya Savaşı'nın izleri"ni sürdüğü "Koruganlar", İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasının ardından Trakya'da Alman ordusunun olası tehdidine karşı Durusu ile Büyükçekmece arasında oluşturulan -ve Fransızların sonradan

of bunkers built after the start of World War II against the potential German threat in Thrace along the Çakmak Line - inspired by the French Maginot Line which later became obsolete - between Büyükçekmece and Durusu. In 'Bunkers', which may be characterised as a visual surface study of a recent historical phenomenon, Cem documents how these structures were abandoned once they lost their functionality, how they were reclaimed by nature, and their process of decay. 'Bunkers' is Cem's very last work. It hasn't been finalised, selected and sequenced by him, nor has it been worked into any mock-up book draft or accompanied by any text, unlike Cem's usual practice. We therefore created a selection and sequence that attempts to reflect his meticulous and comprehensive approach as best as we could, trying to imagine how Cem would have done it, had he been here.

işlevsiz hale gelmiş Majino Hattı'ndan esinlenen-Çakmak Hattı'nda yer alan koruganların bugünkü durumunu belgeliyor. Yakın döneme ait tarihî bir olgunun görsel yüzey araştırması olarak nitelendirilebilecek "Koruganlar"da Cem, bu yapıların işlevsiz kalmalarının ardından terk edilmeleri, doğa tarafından ele geçirilmeleri ve yok olma süreçlerini belgeliyor. "Koruganlar", Cem'in son çalışması. Kendisi tarafından son seçimi/sıralaması yapılmamış, Cem'in genel çalışma pratiğinden beklenenin aksine henüz herhangi bir kitap maketi üzerinde çalışılmamış ve üzerine bir metin yazılmamış bir iş. Bu nedenle "Cem olsaydı nasıl yapardı" diye düşünerek onun titiz ve kapsayıcı yaklaşımını yansıtmaya çalışan bir seçki ve sıralama oluşturduk.

Elinizde tuttuğunuz bu kitap, Cem'in anısını yaşatmak için atılmış bir ilk adım. İlerleyen zamanlarda işlerinden yapılmış bambaşka seçkiler ve yorumlamalar, farklı formatlarda, onun adını yaşatmak için oluşturulmaya devam edecek. Gün ışığına çıkmamış işleri izleyicilerle buluşacak. Bu kitapta sadece bir kısmına yer verdiğimiz Cem'in çok kıymetli arşivinin bir bölümü cemersavci.org adresinde paylaşılıyor. Eminiz ki onun işleri, bizim kadar, şu anda kendini fotoğrafçı olarak geliştirmekte olan kuşaklar için de ilham verici olacaktır.

This book you hold is a step taken to keep Cem's memory alive. Entirely different selections and interpretations of his work, presented in different formats, will follow in the future to honour his name. His previously unseen works will be brought to audiences. A portion of Cem's invaluable archive is now available at cemersavci.org - only part of which we have featured in this book. We are confident that his works will be an inspiration to generations who are currently advancing as photographers as they have been to us.

Notlar

- (1) Cem Ersavcı'nın "Belgesel Fotoğraf Estetiğinde Bir Alt Tür Olarak Kişisel Anlatılar" başlıklı yüksek lisans tezine ulaşmak için aşağıdaki bağlantıyı kullanabilirsiniz:
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=EEdQgldFRxX5NbvVau-AgQm8qftOv7jf4DoOgJ-Gcs9Qnx90-fMFFAMhExV1358>
- (2) "New Documents" sergisinin arşivine ulaşmak için aşağıdaki bağlantıyı kullanabilirsiniz:
<https://www.moma.org/calendar/exhibitions/3487>
- (3) Robert Frank'in "Americans" işine detaylı bir bakış için aşağıdaki bağlantıyı kullanabilirsiniz:
<https://www.nga.gov/features/robert-frank/the-americans-1955-57.html>
- (4) Stephen Shore, "The Genius of Photography", BBC, Episode 4, 2007
- (5) "New Topographics: Photographs of a Man Altered Landscape" sergisinin arşivine aşağıdaki bağlantıyla ulaşabilirsiniz:
<https://collections.eastman.org/exhibitions/3417/new-topographics-photographs-of-a-manaltered-landscape>

Yazıda kullanılan fotoğraflar

s. 177	Kars, "Still Life" serisinden, 2009
s. 178	İstanbul, "Burası Batısı, Doğusu" başlıklı lisans bitirme tezinden, 2007
s. 179	İstanbul, "Dışarısı" serisinden, 2013
s. 180	Brezilya, 2013
s. 181	"British Diaries" serisinden, 2012
s. 182-183	İstanbul, "Gezintmeler" serisinden, 2011
s. 184-185	Diyarbakır, "Sosyal Manzaralar" serisinden, 2007
s. 187 (üst)	Brezilya, "Bilinmeyen Ada" serisinden, 2013
s. 187 (alt)	"Bilinmeyen Ada" serisinden, 2013
s. 188	"Kıyı" serisinden, 2012
s. 189	"Bilinmeyen Ada" serisinden, 2013

Notes

- (1) For Cem Ersavcı's master's thesis titled 'Belgesel Fotoğraf Estetiğinde Bir Alt Tür Olarak Kişisel Anlatılar' ('Personal Narratives as a Subgenre in the Aesthetics of Documentary Photography'), go to:
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=EEdQgldFRxX5NbvVau-AgQm8qftOv7jf4DoOgJ-Gcs9Qnx90-fMFFAMhExV1358>
- (2) For the 'New Documents' exhibition archive, go to:
<https://www.moma.org/calendar/exhibitions/3487>
- (3) For a detailed overview of Robert Frank's 'Americans', go to:
<https://www.nga.gov/features/robert-frank/the-americans-1955-57.html>
- (4) Stephen Shore, 'The Genius of Photography', BBC, Episode 4, 2007
- (5) For the 'New Topographics: Photographs of a Man Altered Landscape' exhibition archive, go to:
<https://collections.eastman.org/exhibitions/3417/new-topographics-photographs-of-a-manaltered-landscape>

Photographs used in the text

p. 177	Kars, from the series 'Still Life', 2009
p. 178	İstanbul, from the undergraduate thesis titled 'Here, West of it, East of it', 2007
p. 179	İstanbul, from the series 'Outside', 2013
p. 180	Brazil, 2013
p. 181	From the series 'British Diaries', 2012
p. 182-183	İstanbul, from the series 'Walkabouts', 2011
p. 184-185	Diyarbakır, from the series 'Social Landscapes', 2007
p. 187 (top)	Brazil, from the series 'Unknown Island', 2013
p. 187 (bottom)	From the series 'Unknown Island', 2013
p. 188	From the series 'The Edge', 2012
p. 189	From the series 'Unknown Island', 2013